# GUIA DOCENT DE CENTRES ISEACV
# *GUÍA DOCENTE DE CENTROS ISEACV*

**Curs /** *Curso*
**2026-2027**

| **1** | **Dades d'identificació de l'assignatura**<br>*Datos de identificación de la asignatura* | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| Nom de l'assignatura<br>*Nombre de la asignatura* | **Orquestació II / *Orquestación II*** | | | | |
| Crèdits ECTS<br>*Créditos ECTS* | **6** | Curs<br>*Curso* | I | Semestre<br>*Semestre* | anual |
| Tipus de formació<br>*Tipo de formación*<br>bàsica, específica, optativa<br>*básica, específica, optativa* | Específica | Idioma/es en que s'imparteix l'assignatura<br>*Idioma/s en que se imparte la asignatura* | | | Castellà/Valencià<br>*Castellano/ Valenciano* |
| Matèria<br>*Materia* | Composició e instrumentació<br>*Composición e instrumentación* | | | | |
| Títol Superior<br>*Título Superior* | Música | | | | |
| Especialitat<br>*Especialidad* | Composició<br>*Composición* | | | | |
| Centre<br>*Centro* | Conservatori Superior de Música "Óscar Esplá"<br>*Conservatorio Superior de Música "Óscar Esplá"* | | | | |
| Departament<br>*Departamento* | Composició<br>*Composición* | | | | |
| Professorat<br>*Profesorado* | Vidal Blanco, Manuel | | | | |
| e-mail<br>*e-mail* | m.vidalblanco@iseacv.gva.es | | | | |

## 1.1 Objectius generals i contribució de l'assignatura al perfil professional de la titulació
*Objetivos generales y contribución de la asignatura al perfil profesional de la titulación*

Aquesta assignatura és especialment rellevant per centrar-se en el coneixement dels instruments aplicats a la composició musical, i en el maneig de les diferents combinacions instrumentals, especialment les de tall més tradicional, com són l'orquestra i la banda simfònica. Tal rellevància es manifesta en la transversalitat d'aquesta assignatura amb la de Composició, assignatura en la qual la tímbrica juga un paper fonamental en el concepte de les obres compostes.

Existeixen moltes línies a seguir en l'enfocament d'aquesta assignatura. En el *CSMA, l'orientació històrica té un predomini especial, ja que és necessària per a situar en el context adequat cadascuna dels llenguatges idiomàtics, així com les tècniques orquestrals.

Durant aquest primer curs l'alumne se submergirà en les característiques instrumentals i orquestrals del Barroc i del Classicisme.

*Esta asignatura es especialmente relevante por centrarse en el conocimiento de los instrumentos aplicados a la composición musical, y en el manejo de las distintas combinaciones instrumentales, especialmente las de corte más tradicional, como son la orquesta y la banda sinfónica. Tal relevancia se manifiesta en la transversalidad de esta asignatura con la de*

*Composición, asignatura en la que la tímbrica juega un papel fundamental en el concepto de las obras compuestas.*

*Existen muchas líneas a seguir en el enfoque de esta asignatura. En el CSMA, la orientación histórica tiene un predominio especial, ya que es necesaria para situar en el contexto adecuado cada una de los lenguajes idiomáticos, así como las técnicas orquestales.*

*Durante este primer curso el alumno se sumergirá en las características instrumentales y orquestales del Barroco y del Clasicismo.*

## 1.2 Coneixements previs
*Conocimientos previos*

Coneixements propis dels ensenyaments professionals de música.

*Conocimientos propios de las enseñanzas profesionales de música.*

## 2 Competències de l'assignatura
*Competencias de la asignatura*

CE1 Conéixer els principals repertoris de la tradició occidental i d'altres músiques, i adquirir la capacitat de valorar plenament els aspectes expressius, sintàctics i sonors de les obres corresponents.
CE3 Saber aplicar les noves tecnologies a l'àmbit de la creació musical en una varietat de contextos i formats, incloent les col·laboracions amb altres camps artístics.
CE4 Saber aplicar les noves tecnologies a l'àmbit de la creació musical en una varietat de contextos i formats, incloent les col·laboracions amb altres camps artístics
CE5 Dominar les tècniques i recursos dels principals estils compositius històrics i recents.
CE6 Conéixer els fonaments d'acústica musical, les característiques acústiques dels instruments, les seues possibilitats tècniques, sonores i expressives, així com les seues possibles combinacions.
CE11 Adquirir una personalitat artística singular i flexible que permeta adaptar-se a entorns i reptes creatius múltiples.

*CE1 Conocer los principales repertorios de la tradición occidental y de otras músicas, y adquirir la capacidad de valorar plenamente los aspectos expresivos, sintácticos y sonoros de las obras correspondientes.*
*CE3 Saber aplicar las nuevas tecnologías al ámbito de la creación musical en una variedad de contextos y formatos, incluyendo las colaboraciones con otros campos artísticos.*
*CE4 Saber aplicar las nuevas tecnologías al ámbito de la creación musical en una variedad de contextos y formatos, incluyendo las colaboraciones con otros campos*

*artísticos*

*CE5 Dominar las técnicas y recursos de los principales estilos compositivos históricos y recientes.*

*CE6 Conocer los fundamentos de acústica musical, las características acústicas de los instrumentos, sus posibilidades técnicas, sonoras y expresivas, así como sus posibles combinaciones.*

*CE11 Adquirir una personalidad artística singular y flexible que permita adaptarse a entornos y retos creativos múltiples.*

## 3 Resultats d'aprenentatge
*Resultados de aprendizaje*

| RESULTATS D'APRENENTATGE<br>*RESULTADOS DE APRENDIZAJE* | COMPETÈNCIES RELACIONADES<br>*COMPETENCIAS RELACIONADAS* |
|---|---|
| 1. Identificar auditivament i estudiar les característiques i possibilitats individuals dels diferents instruments, veus i procediments idiomàtics i d'orquestració, passats i actuals, dins del seu context històric i estilístic. | CE1, CE3, CE4 |
| 2. Reconéixer, valorar i utilitzar les característiques i possibilitats tímbriques derivades de la utilització i combinació dels diferents instruments i veus, dins de les diferents agrupacions camerísticas i simfòniques. | CE1, CE4, CE6, CE11 |
| 3. Conéixer el desenvolupament evolutiu dels criteris d'orquestració a través de les diferents èpoques i estils. | CE4, CE6 |
| 4. Incloure la planificació tímbrica com un element més en la composició d'obres musicals. | CE5 |
| 5. Conéixer els principis acústics dels instruments musicals. | CE5 |
| *1. Identificar auditivamente y estudiar las características y posibilidades individuales de los diferentes instrumentos, voces y procedimientos idiomáticos y de orquestación, pasados y actuales, dentro de su contexto histórico y estilístico.* | CE1, CE3, CE4 |
| *2. Reconocer, valorar y utilizar las características y posibilidades tímbricas derivadas de la utilización y combinación de los* | CE1, CE4, CE6, CE11 |

| | |
|---|---|
| *diferentes instrumentos y voces, dentro de las distintas agrupaciones camelísticas y sinfónicas.* | |
| *3. Conocer el desarrollo evolutivo de los criterios de orquestación a través de las diferentes épocas y estilos.* | CE4, CE6 |
| *4. Incluir la planificación tímbrica como un elemento más en la composición de obras musicales.* | CE5 |
| *5. Conocer los principios acústicos de los instrumentos musicales.* | CE5 |

## 4 Continguts de l'assignatura i organització temporal de l'aprenentatge
*Contenidos de la asignatura y organización temporal del aprendizaje*

| Descripció per blocs de contingut, unitats didàctiques, temes,... *Descripción por bloques de contenido, unidades didácticas, temas,…* | Planificació temporal *Planificación temporal* |
|---|---|
| Bloc 1:<br>La música de cambra i les seues diverses agrupacions:<br>-Formacions de dos instruments i tres instruments<br>-El quartet i l'orquestra de corda<br>-El quintet de vent<br>-Formacions "lliures" | Primer semestre |
| Bloc 2:<br>La orquestra en el Classicisme (revisió) i el romanticisme<br>-Els instruments d'arc.<br>Afinació i extensió, producció del so, timbre etc.<br>Colps d'arc.<br>Efectes de color.<br>Digitació, posicions, dobles, triples i quàdruples entenimentades.<br>Els instruments d'arc en la música de cambra.<br>L'orquestra de corda. | Primer i segon semestre |
| Bloc 3:<br>-Els instruments de vent fusta<br>Generalitats. | |

| | |
|---|---|
| Origen i evolució.<br>Afinació i extensió, producció del so, timbre etc.<br>Característiques idiomàtiques.<br><br>_____<br><br>Bloc 4:<br>-Els instruments de vent metall<br>Generalitats.<br>Origen i evolució.<br>Instruments naturals.<br>Afinació i extensió, producció del so, timbre etc.<br>Característiques idiomàtiques.<br>-Els instruments de percussió<br>Generalitats.<br>Origen i evolució.<br>Afinació i extensió, producció del so, timbre etc.<br>Instruments d'afinació determinada i indeterminada.<br>Característiques idiomàtiques.<br><br>Bloc 5<br>(Bloc transversal)<br>Tècniques d'orquestració històrica: Classicisme. I romanticisme<br>Uníson orquestral.<br>Melodia amb acompanyament.<br>Melodia secundària.<br>Textura contrapuntística.<br>Escriptura harmònica. Acords.<br>Grans tutti.<br>Tutti pizzicato.<br>Tutti a 1, 2 i 3 veus.<br>Textura complexa. | Segon semestre |

| | |
|---|---|
| *Bloque 1:*<br>*La música de cámara y sus diversas agrupaciones:*<br>*-Formaciones de dos instrumentos y tres instrumentos*<br>*-El cuarteto y la orquesta de cuerda*<br>*-El quinteto de viento*<br>*-Formaciones "libres"*<br><br>*Bloque 2:*<br>*La orquesta en el Clasicismo(revisión) y Romanticismo*<br>*-Los instrumentos de arco.*<br>*Afinación/Afinación y extensión, producción del sonido, timbre etc.*<br>*Golpes de arco.*<br>*Efectos de color.*<br>*Digitación, posiciones, dobles, triples y cuádruplos cuerdas.*<br>*Los instrumentos de arco en la música de cámara.*<br>*La orquesta de cuerda.* | Primer semestre |
| *Bloque3:*<br><br>*-Los instrumentos de viento madera*<br>*Generalidades.*<br>*Origen y evolución.*<br>*Afinación/Afinación y extensión, producción del sonido, timbre etc.*<br>*Características idiomáticas.*<br>---------- | Primer y segundo semestre |
| *Bloque 4:*<br>*-Los instrumentos de viento metal*<br>*Generalidades.*<br>*Origen y evolución.*<br>*Instrumentos naturales.*<br>*Afinación/Afinación y extensión, producción del sonido, timbre etc.*<br>*Características idiomáticas.*<br><br>*-Los instrumentos de percusión*<br>*Generalidades.*<br>*Origen y evolución.*<br>*Afinación/Afinación y extensión, producción del sonido, timbre etc. Instrumentos de afinación/afinación determinada e indeterminada.*<br>*Características idiomáticas.*<br><br>*Bloque 5*<br>*(Bloque transversal)*<br>*Técnicas de orquestación histórica: Clasicismo.*<br>*Unísono orquestal.*<br>*Melodía con acompañamiento.*<br>*Melodía secundaria.*<br>*Textura contrapuntística.*<br>*Escritura armónica. Acordes.* | Segundo semestre |

| | |
|---|---|
| *Grandes tutti.*<br>*Tutti pizzicato.*<br>*Tutti a 1, 2 y 3 voces.*<br>*Textura compleja.* | |

## 5 Activitats formatives
*Actividades formativas*

### 5.1 Activitats de treball presencials
*Actividades de trabajo presenciales*

| ACTIVITATS<br>*ACTIVIDADES* | Metodologia d'ensenyança-aprenentatge<br>*Metodología de enseñanza-aprendizaje* | Relació amb els Resultats d'Aprenentatge<br>*Relación con los Resultados de Aprendizaje* | Volum treball ( en nº hores o ECTS)<br>*Volumen trabajo (en nº horas o ECTS)* |
|---|---|---|---|
| Classe presencial<br>*Clase presencial* | Exposició de continguts per part del profesor o en seminaris, anàlisi de competències, explicació i demostració de capacitats, habilitats i coneixements en l'aula.<br>*Exposición de contenidos por parte del profesor o en seminarios, análisis de competencias, explicación y demostración de capacidades, habilidades y conocimientos en el aula.* | Tots/Todos | 28 h |
| Classes pràctiques<br>*Clases prácticas* | Sessions de treball en grup supervisades pel professor. Estudi de casos, projectes, tallers, problemes, estudi de camp, aula d'informàtica, laboratori, visites a exposicions/concerts/representacions/ audicions..., cerca de dades, biblioteques, en Internet, etc.<br>Construcció significativa del coneixement a través de la interacció i activitat de l'alumne.<br>*Sesiones de trabajo grupal en grupos supervisadas por el profesor. Estudio de casos, proyectos, talleres, problemas, estudio de campo, aula de informática, laboratorio, visitas a exposiciones/conciertos/ representaciones/audiciones…, búsqueda de datos, bibliotecas, en Internet, etc.*<br>*Construcción significativa del conocimiento a través de la interacción y actividad del alumno.* | Tots/Todos | 10 h |
| Exposició treball grup<br>*Exposición trabajo grupo* | Aplicació de coneixements interdisciplinaris.<br>*Aplicación de conocimientos interdisciplinares.* | Tots/Todos | 2 |
| Tutoria<br>*Tutoría* | Atenció personalitzada i en grup reduït. Període d'instrucció i/o orientació realitzat per un tutor/a amb l'objectiu de revisar i discutir els materials i temes presentats en les classes, seminaris, talleres, lectures, realització de treballs, projectes, etc.<br>*Atención personalizada y en pequeño grupo. Periodo de instrucción y/o orientación realizado por un tutor/a con el objetivo de revisar y discutir los materiales y temas presentados en las clases, seminarios, talleres, lecturas, realización de trabajos, proyectos, etc.* | Tots/Todos | 10 h |
| Avaluació<br>*Evaluación* | Conjunt de proves (audicions, orals i/o escrites) empleades en l'avaluació inicial, formativa o additiva de l'alumne.<br>*Conjunto de pruebas (audiciones, orales y/o escritas) empleadas en la evaluación inicial, formativa o aditiva del alumno.* | Tots/Todos | 10h |
| | | SUBTOTAL | 60 h |

### 5.2 Activitats de treball autònom
*Actividades de trabajo autónomo*

| ACTIVITATS<br>*ACTIVIDADES* | Metodologia d'ensenyança-aprenentatge<br>*Metodología de enseñanza-aprendizaje* | Relació amb els Resultats d'Aprenentatge<br>*Relación con los Resultados de Aprendizaje* | Volum treball ( en nº hores o ECTS)<br>*Volumen trabajo (en nº horas o ECTS)* |
|---|---|---|---|
| Treball autònom<br>*Trabajo autónomo* | Estudi de l'alumne/a: preparació i pràctica individual de lectures, textos, interpretacions, assajos, resolució de problemes, projectes, seminaris, tallers, treballs, memòries,... per a exposar, interpretar o entregar durant les classes teòriques, classes pràctiques i/o tutories de grup reduït.<br>*Estudio del alumno/a: preparación y práctica individual de lecturas, textos, interpretaciones, ensayos, resolución de problemas, proyectos, seminarios, talleres, trabajos, memorias,… para exponer, interpretar o entregar durante las clases teóricas, clases prácticas y/o tutorías de pequeño grupo.* | Tots/Todos | 80h |

| | | | |
|---|---|---|---|
| Activitats complementàries<br>*Actividades complementarias* | Preparació i assistència a activitats complementàries com tallers, exposicions, concerts, representacions, congresos, conferències,...<br>*Preparación y asistencia a actividades complementarias como talleres, exposiciones, conciertos, representaciones, congresos, conferencias,…* | Tots/Todos | 10h |
| | | SUBTOTAL | 90 h |
| | | **TOTAL** | 150 h |

## 6 Sistema d'avaluació i qualificació
*Sistema de evaluación y calificación*

### 6.1 Instruments d'avaluació
*Instrumentos de evaluación*

Proves escrites (proves objectives, de desenvolupament, mapes conceptuals,…), exposició oral, treballs dirigits, projectes, tallers, estudis de cas, cuaderns d'observació, portafolio,…
*Pruebas escritas (pruebas objetivas, de desarrollo, mapas conceptuales,…), exposición oral, trabajos dirigidos, proyectos, talleres, estudios de caso, cuadernos de observación, portafolio,…*

| INSTRUMENT D'AVALUACIÓ<br>*INSTRUMENTO DE EVALUACIÓN* | Resultats d'Aprenentatge avaluats<br>Resultados de Aprendizaje evaluados | Percentatge atorgat (%)<br>*Porcentaje otorgado (%)* |
|---|---|---|
| L'avaluació de l'aprenentatge de l'alumne serà contínua i integradora, i es fonamentarà en bàsicament en l'avaluació setmanal dels exercicis de classe i de la valoració de continguts de tipus actitudinal. No obstant això es realitzaran altres eines, com a exàmens o treballs extra, quan siga necessària aquesta eina.<br>El professor anotarà al seu diari (registre) la nota de cada exercici o treball per tal de controlar-ne l'evolució.<br>La qualificació de cada semestre s'obtindrà aplicant els percentatges establerts.<br>A l'apartat de treball setmanal es farà la mitjana aritmètica de tots els treballs realitzats.<br>La qualificació final s'obtindrà de la mitjana aritmètica dels dos semestres del curs.<br>Per poder realitzar la mitjana aritmètica serà necessària una qualificació mínima de 5, sempre que | Treball semestral (Ha de presentar-se en l'última setmana lectiva del semestre)<br><br>Assistència i seguiment de les classes (Avaluació contínua)<br><br>Assistència a activitats, classes col·lectives, concerts relacionats amb l'assignatura en el centre (Avaluació contínua) | 60%<br><br>30%<br><br>10% |

| | | |
|---|---|---|
| l'alumne haja assistit regularment a classe segons allò indicat a l'apartat 6.2 | | |
| *La evaluación del aprendizaje del alumno será continua e integradora, y se fundamentará en básicamente en la evaluación semanal de los ejercicios de clase y de la valoración de contenidos de tipo actitudinal. No obstante se realizarán otras herramientas, como exámenes o trabajos extra, cuando sea necesaria esta herramienta.*<br>*El profesor anotará en su diario (registro) la nota de cada ejercicio o trabajo para controlar su evolución.*<br>*La calificación de cada semestre se obtendrá aplicando los porcentajes establecidos.*<br>*En el apartado de trabajo semanal se realizará la media aritmética de todos los trabajos realizados.*<br>*La calificación final se obtendrá de la media aritmética de los dos semestres del curso.*<br>*Para poder realizar la media aritmética será necesaria una calificación mínima de 5, siempre que el alumno haya asistido regularmente a clase según lo indicado en el apartado 6.2* | *Trabajo semestral (Debe presentarse en la última semana lectiva del semestre)*<br>*Asistencia y seguimiento de las clases (Evaluación continua)*<br>*Asistencia a actividades, clases colectivas, conciertos relacionados con la asignatura en el centro (Evaluación continua)* | 60%<br>30%<br>10% |

| | |
|---|---|
| **6.2** | **Criteris d'avaluació i dates d'entrega**<br>*Criterios de evaluación y fechas de entrega* |

Els criteris d'avaluació tant per a les proves escrites com per a les pràctiques que conformen el dossier són els següents, per ordre decreixent:

1. Demostrar qualitat en l'escriptura en funció de l'estil i les restriccions.
2. Manifestar capacitat d'aplicació de l'aprenentatge teòric en els exercicis pràctics.
3. Revelar creativitat i personalitat aplicada en els treballs.
4. Mostrar una clara progressió en la qualitat respecte al nivell inicial.
5. Evidenciar interés per l'assignatura i el treball extracurricular.

Respecte a les dates de lliurament:
1. Les proves escrites tindran lloc durant els períodes d'exàmens.
2. Les pràctiques que conformen el dossier tindran data de lliurament programat amb suficient antelació i períodes reservats a tutories i revisions. Haurà de respectar-se la seua presentació dins del termini i en la forma escaient.

Respecte a l'assistència a classe, mereix especial atenció el següent:
El professor no té l'obligació de reprendre informacions donades en absència de part de l'alumnat. Serà responsabilitat exclusiva de l'alumnat absent, justificat o no, informar-se a través de la resta d'estudiants sobre els exercicis i continguts explicats. . L'absència injustificada a més del 20% de les sessions així com la no presentació del 80% dels treballs proposats donarà lloc a la pèrdua de l'avaluació contínua.
En referència a la menció Matrícula d'Honor, la qualificació de no qualificat, la condició de no presentat i l'abandó acadèmic, s'atendrà el que determina la Resolució de la Direcció de l'ISEACV, per la qual es dicten instruccions per al curs 2026- 2027 en els centres que imparteixen ensenyaments artístics superiors.
El lliurament de les activitats és un requisit indispensable per part de l'alumne per a la seua qualificació ja siga per a l'avaluació contínua, 1ª convocatòria o per a la 2ª.
En el primer cas la seua qualificació suposarà un 70% al que s'afegirà una activitat extra per al 30% restant.
En el cas de la pèrdua d'avaluació contínua a més haurà de realitzar una prova oral o escrita que serà la que determine la qualificació final en este cas equivaldria al 100% de la nota final.

*Los criterios de evaluación tanto para las pruebas escritas como para las prácticas que conforman el dosier son los siguientes, por orden decreciente:*
*1) Demostrar calidad en la escritura en función del estilo y las restricciones.*
*2) Manifestar capacidad de aplicación del aprendizaje teórico en los ejercicios prácticos.*
*3) Revelar creatividad y personalidad aplicada en los trabajos.*
*4) Mostrar una clara progresión en la calidad respecto al nivel inicial.*
*5) Evidenciar interés por la asignatura y el trabajo extracurricular.*

*Respecto a las fechas de entrega:*
*1) Las pruebas escritas tendrán lugar durante los periodos de exámenes.*
*2) Las prácticas que conforman el dosier tendrán fecha de entrega programada con suficiente antelación y periodos reservados a tutorías y revisiones. Deberá respetarse su presentación en tiempo y forma.*

*Respecto a la asistencia a clase, merece especial atención lo siguiente:*

*El profesor no tiene la obligación de retomar informaciones dadas en ausencia de parte del alumnado. Será responsabilidad exclusiva del alumnado ausente, justificado o no, informarse a través del resto de estudiantes sobre los ejercicios y contenidos explicados. La ausencia injustificada a más del 20 % de las sesiones así como la no presentación del 80 % de los trabajos propuestos dará lugar a la pérdida de la evaluación continua.*
*En lo referente a la mención Matrícula de Honor, las calificaciones y el abandono académico, se atenderá a lo que determina la Resolución de la Dirección del ISEACV, por la que se dictan instrucciones para el curso 2026-2027 en los centros que imparten enseñanzas artísticas*

*superiores.*
*La entrega de las actividades es un requisito indispensable por parte del alumno para su calificación ya sea para la evaluación continua, 1ª o 2ª convocatòria.*
*En el primer caso su calificación supondrá un 70 % a lo que se añadirá una actividad extra para el 30 % restante.*
*En el caso de la pérdida de evaluación continua igualmente es requisito indispensable la entrega del dosier para ser calificado. Además deberá realizar una prueba oral o escrita que será la que determine la calificación final en este caso equivaldría al 100% de la nota final.*

## 6.3 Sistemes de recuperació
*Sistemas de recuperación*

L'alumnat que es presente a 1ª convocatòria (alumnat que no ha seguit el desenvolupament normal de les classes) o a la 2ª serà avaluat de manera següent:

- Dossier: lliurament dins del termini i en la forma escaient d'un dossier de pràctiques ambels continguts del 1r i 2n semestre. El dossier haurà de ser aprovat i acceptat pel professor de l'assignatura.
- Exposició oral o prova escrita: dels continguts del 1r i 2nsemestre (100%).

*El alumnado que se presente 1ª convocatoria (alumnado que no no ha seguido el desarrollo normal de las clases) o a la 2ª será evaluado de la forma siguiente:*

- *Dosier: entrega en tiempo y forma de un dossier de prácticas con los contenidos del 1r y2º semestre. El dosier deberá ser aprobado y aceptado por el profesor de la asignatura.*
- *Exposición oral o prueba escrita: defensa de los Trabajos de los contenidos del1er y 2º semestre (100%).*

## 7 Bibliografia
*Bibliografía*

ADLER, Samuel: *The Study of Orchestration.* New York: W.W. Norton & Norton, 1982.

AUBERT, L. y LANDOWSKI, M.: *L'orchestre.* Paris: Presses Uiversitaires de France, 1964.

BAINES, Anthony: *The Oxford Companion to Musical Instruments*. Oxford: Oxford University Press, 1992.

BEKKER, Paul: *The Orchestra*. New York: W.W. Norton & Company, 1963.

BERLIOZ, Héctor: *Grande Trattato di Strumentazione e D'Orchestrazione*. Milán: Ricordi, 1988.

BLACK, D. y GEROU, T.: *Essential Dictionary of Orchestration*. Los Angeles: Alfred Publishing Co., Inc. 1998.

BLATTER, Alfred: *Instrumentation / Orchestration. 2d. ed.* New York: Macmillan, 1997.

CARSE, Adam: *The History of Orchestration*. New York: Dover, 1964.

CASELLA, A. y MORTARI, V.: *La técnica de la Orquesta Contemporánea.* Buenos Aires:Ricordi, 1950.

CHARLES, AGUSTÍN: *La práctica orquestal* (volumen 1, 2 3 y 4). Picanya (València): Impromptu 2019.

COERNE, Louis Adolphe*: The Evolution of Modern Orchestration*. Connecticut: Macmillan, 1979.

DEL MAR, Norman: *Anatomy of the Orchestra*. London: Faber & Faber, 1983.

FRANCO, José: *Manual de instrumentación de banda*. Madrid: Ed. Música moderna, 1983.

FORSYTH, Cecil*: Orchestration*. New York: Dover, 1982.

GRIFFITS, Paul: *A Concise History of the Avant-Garde Music.* New York: Oxford University Press, 1978.

JACOB, Gordon: *The elements of Orchestration*. Connecticut: Greenwood press, Publishers, 1976.

NYMAN, Michael: *Experimental Music*. New York: Schirmer Books, 1974.

OTT, Leonard: *Orchestration and Orchestral Style of Major Symphonic Works: Analytical Perspectives*. New York: The Edwin Mellen Press, 1997.

PERONE, James*: Orchestration theory: a bibliography.* Westport: greenwood Press, 1996.

PISTON, Walter: *Orquestación.* Madrid: Real Musical, 1978.

PRAETORIUS, Micheal: *De Organographia.* 2 vols. Oxford: Calrendon Press, 1986.

PROUT, Ebenezer: *The Orchestra, Techniques and Combinations.* New York: Dover Publications, 2003.

RAYNOR, Henry: *The Orchestra.* New York: Charles Scribner's Sons, 1978.

READ, Garner: *Style and Orchestration*. New York: Schirmer Books, 1979.

RIMSKY-KORSAKOV, Nicolas: *Principios de orquestación (Tomo I y II).* Buenos Aires: Ricordi, 1946.

SACHS, Curt: *Historia universal de los instrumentos musicales*. Buenos Aires: Centurion, 1948.

SHATZKIN, Merton: *Writing for the Orchestra.* New Jersey: Prentice Hall, 1993. SMITH BRINDLE, Reginald: *Contemporary Percussion.* Oxford: Oxford University Press,
1991.

SPITZER, J. y ZASLAW, N.: *The Birth of the Orchestra*. New York: Oxford University Press, 2004.

STONE, Kurt: *Music Notation in the Twentieth Century*. New York: W.W. Norton & Company, 1980.

TRANCHEFORT, François-René: *Los instrumentos musicales en el mundo*. Madrid: Alianza, 1991.

TRICHET, Pierre: *Traité des Instruments de Musique (vers 1640).* Genève: Minkoff Reprint, 1978.